

INSTITUCIONS FINANCERES⁶⁹

RESUM

Les entitats bancàries han vist com el volum de crèdits concedits s'incrementava de manera notable en un 18,95%, de manera que se situa en els 23.802 milions d'euros. Una part important dels crèdits ha tingut com a principal destinació la constitució de crèdits que tenen per finalitat finançar l'activitat immobiliària. Aquesta realitat explica que per al conjunt de l'any la quantia mitjana hipotecada a les Balears fos de quasi nou mil euros més que la mitjana espanyola. Una altra dada que dona suport a la important dinàmica del mercat hipotecari és que, d'acord amb les dades del mes de desembre del 2004, les Balears són la comunitat autònoma en què el nombre i l'import d'hipoteques constituïdes per cada cent mil habitants són els més alts de les comunitats autònomes.

Amb relació a l'activitat del passiu, s'ha de destacar que els dipòsits que gestionen les entitats bancàries han estat de 14.249 milions, xifra que suposa un increment del 13,3%. D'aquesta manera, tal com ja succeïa en anteriors exercicis econòmics, el volum monetari dels crèdits per càpita supera el de dipòsits per càpita en un poc més que deu milers d'euros, cosa que implica que les entitats bancàries mantenen la posició deutora.

Cal subratllar l'avanç en la productivitat de les entitats bancàries. Així, i a pesar que el 2004 les oficines bancàries que operen a les Illes Balears es varen caracteritzar per presentar un menor grau de productivitat que en l'àmbit nacional, amb relació tant a la concessió de crèdits com a la captació de dipòsits, el grau de productivitat de l'oficina bancària ha millorat a les Balears. Així, les oficines ubicades a les Illes han concedit en concepte de crèdits 2.914,8 milers d'euros més l'any 2004 que el 2003, i el volum de dipòsits per oficina ha augmentat en 1.205,6 milers d'euros durant aquest període de temps.

Una altra institució d'una gran importància dins el sistema financer balear, per la repercussió econòmica i social que té, és la Societat de Garantia Recíproca ISBA. Aquesta societat de caire financer ha contribuït al desenvolupament de l'economia balear. En efecte, durant l'any 2004 amb la implicació d'ISBA es varen crear 81 noves empreses i es va fomentar, consegüentment, la creació de 208 nous llocs de feina, xifres que superen les assolides en els darrers exercicis.

Finalment, pel que fa als valors de les empreses de les Balears que cotitzen en el mercat borsari, totes varen mantenir la tendència ascendent iniciada l'any 2003. D'entre aquestes empreses es destaca especialment Sol Melià, per l'acceleració en la tendència alcista, que li va permetre tancar l'exercici 2004 amb una revaloració del 27,8%, quasi el doble de la de l'Íbex-35.

11.1.

INTRODUCCIÓ

En els darrers anys, el sistema financer ha gaudit d'un creixent protagonisme en les principals economies occidentals, en un context marcat per la intensificació de la competència i per una considerable ampliació dels mercats. La necessitat de disposar d'un sistema financer sòlid i relativament desenvolupat és, juntament amb altres factors, un dels elements que institucions com el Fons Monetari Internacional i el Banc Mundial, amb el suport de nombrosos treballs d'investigació, assenyalen com un requisit fonamental per al creixement econòmic de qualsevol país o regió.

L'existència d'intermediaris financers eficients i competitius, així com de mercats financers amplis i profunds i d'una regulació financera adequada, és crucial per garantir que els recursos financers es captin i es deixin en les millors condicions de volum i de cost per a l'economia real. Sota aquesta visió, resulta d'interès conèixer la realitat del sistema financer balear.

El propòsit d'aquest apartat és aproximar-nos a la realitat de les institucions financeres que operen en el marc de l'economia balear. Atès que la major part dels fluxos financers es canalitza mitjançant les enti-

69. Sobre política monetària, vegeu l'apartat 2.3.3 («Anàlisi de la política monetària i de l'evolució de l'euro»).

tat bancàries, s'analitzarà, en primer lloc, quin ha estat el comportament d'aquestes entitats en el conjunt del 2004. Cal esmentar el fet que els darrers anys les petites i mitjanes empreses de les Balears tenen també a l'abast la possibilitat d'accedir a vies de finançament amb unes condicions més favorables mitjançant la Societat de Garantia Recíproca ISBA, institució financera que també és objecte d'estudi en aquest capítol. Finalment, resulta necessari fer referència a l'evolució que ha seguit el mercat borsari en general, i també passar a estudiar quin ha estat el comportament concret de les empreses balears en particular.

11.2.

LES ENTITATS BANCÀRIES

Atesa la importància que tenen les entitats bancàries per a les Illes Balears, en el primer apartat ens detindrem a analitzar-les. Aspectes com la dimensió i l'evolució de la xarxa d'oficines, el servei bancari, les principals activitats del costat de l'actiu (els crèdits, els efectes de comerç retornats, les hipoteques) i del passiu (els dipòsits), el flux financer i la productivitat d'a-

questes entitats durant el 2004, aquí seran objecte d'estudi.

11.2.1. LA DIMENSÍO DE LA XARXA D'OFICINES

Són nombrosos els estudis de caire empíric que identifiquen el nombre d'oficines operatives com un indicador estructural del sistema bancari de gran valor per al client a l'hora de decidir amb quina entitat operar. En efecte, la proximitat a l'oficina bancària resulta un element que en la majoria dels casos acaba determinant el lloc on l'entitat es relaciona amb els clients o el punt de venda dels serveis bancaris. D'acord amb aquesta reflexió, es pot interpretar que, com més alts siguin la densitat o el nombre d'oficines que tingui l'entitat bancària, més alta és, en principi, la probabilitat que el client potencial decideixi actuar amb aquella entitat financera.

Fent ús de les dades regionalitzades que ofereix el Banc d'Espanya, al final de l'any 2004, el nombre d'oficines operatives a les Balears va ser de 1.133, (27, més que les registrades l'any anterior), xifra que representa el 2,8% del total d'oficines operatives a Espanya. (Vegeu el quadre I-131.)

QUADRE I-131. NOMBRE D'OFICINES A LES ILLES BALEARS I A ESPANYA (2003-2004)

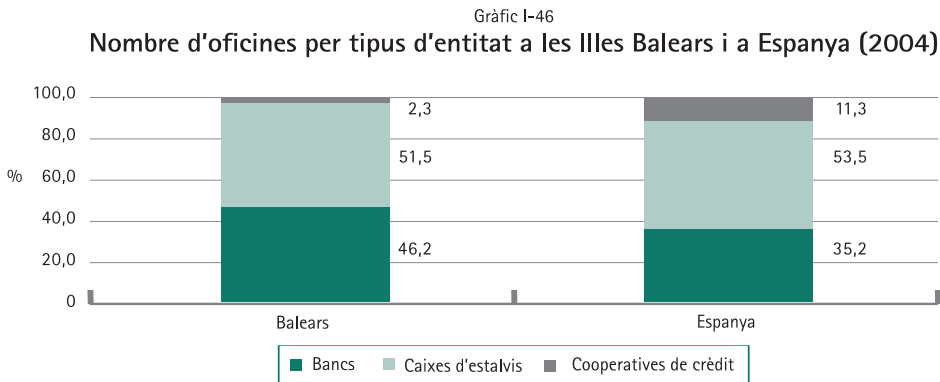
	Balears			Espanya		
	2004	2003	diferència	2004	2003	diferència
Bancs	523	515	8	14.168	14.074	94
Caixes d'estalvis	584	564	20	21.503	20.871	632
Cooperatives de crèdit	26	27	-1	4.559	4.460	99
Total	1.133	1.106	27	40.230	39.405	825

Font: Banc d'Espanya i elaboració pròpia.

Si l'anàlisi es fa per tipus d'entitat de dipòsit, l'any 2004 es destaca, al igual d'anys anteriors, pel major protagonisme, en relació amb el nombre d'oficines, de les caixes d'estalvis, amb una quota del 51,5%, si bé el nombre d'oficines dels bancs no es troba gaire lluny d'aquest percentatge (el 46,2%), mentre que les cooperatives tenen una presència més residual en el total, ja que en suposen només el 2,3%. A escala de l'Estat espanyol, en canvi, es detecta un comportament diferent: així, les caixes d'estalvis mantenen un nombre d'oficines que representa més de la meitat de les oficines de dipòsit (el 53,5%) i són els bancs que tenen menys presència física, en termes comparatius, a les Balears, ja que representen el 35,2% del total; al contrari, el grau de representació de les cooperatives (de l'11,3%) supera amb escreix la representació que tenen aquestes entitats dins les Balears. (Vegeu el gràfic I-46.)

Aquest protagonisme creixent, mesurat pel nombre d'oficines operatives que tenen les caixes d'estalvis enfront dels

bancs, en l'àmbit tant de les Illes Balears com d'Espanya, és conseqüència de la diferent estratègia que han seguit les diferents institucions financeres. Així, les caixes d'estalvis, des que es va aprovar el Reial decret 1582/1988, de 20 de desembre, que permetia el lliure establiment al territori nacional, han apostat fermament per l'expansió geogràfica. El 2004 ja són vuit les caixes d'estalvis que operen activament a les Balears, d'entre les quals només dues («Sa Nostra» i Caixa de Colònia) tenen el domicili social a les Illes. A més, són aquestes entitats les que han continuat apostant per incrementar de manera més considerable la presència física a les Balears, fet que ha suposat que, al llarg del 2004, vint noves oficines que pertanyen al grup de caixes d'estalvis operin a l'arxipèlag. Ressalta, com a diferència respecte del que succeïa anys enrere, que durant l'any 2004 els bancs han incrementat el nombre d'oficines, tant en l'àmbit de les Illes Balears (vuit noves oficines) com en l'àmbit de l'Estat espanyol (noranta-quatre oficines). Les cooperatives de crèdit manifesten en

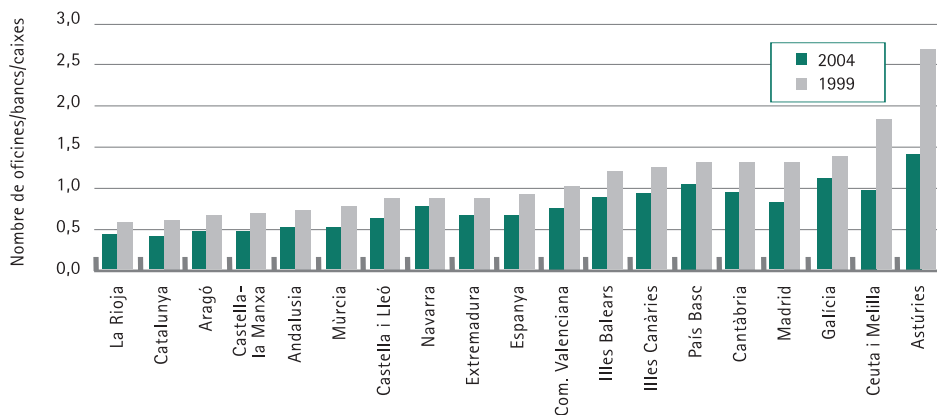
Font: Banc d'Espanya i elaboració pròpia.

aquest aspecte un comportament diferent en l'àmbit balear i en l'espanyol: així, mentre que a les Balears el nombre d'oficines de les cooperatives de crèdit s'ha reduït en una oficina, a Espanya l'increment d'oficines respecte de l'any anterior ha estat de noranta-nou oficines, cosa que representa un augment del 2,21%.

L'índex de simetria espacial (IS), definit com el quocient entre el nombre d'oficines que pertanyen a bancs en relació amb les que corresponen a caixes d'estalvis, resulta una manera alternativa i fàcil d'analitzar la importància relativa dels bancs respecte de les caixes d'estalvis quant a la variable del nombre d'oficines i la seva evolució. Quan aquest valor és unitari, aquest fet indica que hi ha una simetria en el mercat analitzat, en el sentit que els bancs i les caixes d'estalvis tenen el 50% de les oficines bancàries. De la mateixa manera, si la participació dels bancs (o caixes) en el mercat és superior al de les caixes (o bancs), l'índex serà superior (o

inferior) a la unitat. D'acord amb el gràfic, les Illes Balears es caracteritzen, en relació amb el nombre d'oficines, pel predomini de les caixes enfront dels bancs, com prova el fet que l'índex és inferior a la unitat (0,90). Cal remarcar que aquesta situació és comuna en la gran part de comunitats autònomes: tan sols a tres comunitats autònomes (Astúries, Galícia i el País Basc) els bancs tenen una importància major, quant a presència física mesurada pel nombre d'oficines, enfront de les caixes d'estalvis. És ben diferent a la situació de cinc anys enrere: en efecte, el 1999 les Illes Balears, al igual d'altres vuit comunitat autònomes (la Comunitat Valenciana, les Canàries, el País Basc, Madrid, Cantàbria, Galícia, Astúries i Ceuta i Melilla), es caracteritzaven pel fet que els bancs hi tenien una presència física major —mesurada pel nombre d'oficines— que les caixes d'estalvis, com demostra el fet que l'índex de simetria espacial en aquests territoris superava la unitat. (Vegeu el gràfic I-47.)

Gràfic I-47
Índex de simetria espacial per comunitats autònomes (2004)

Font: Banc d'Espanya i elaboració pròpia.

11.2.2. EL SERVEI BANCARI

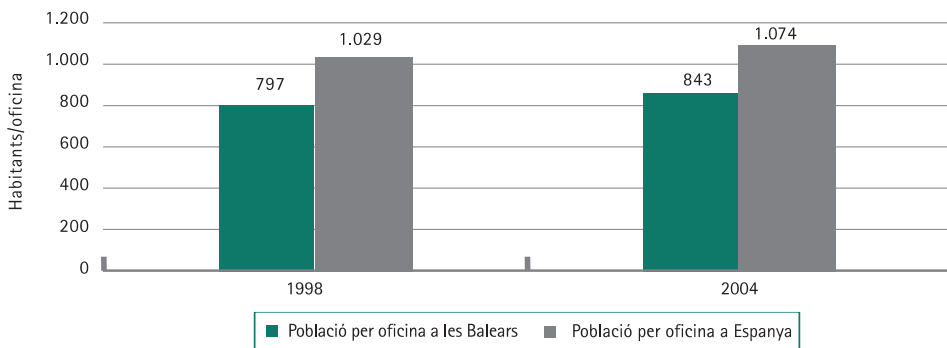
Si bé tenir un coneixement del nombre d'oficines operatives resulta interessant, una variable clau per analitzar el grau de servei que ofereixen les entitats és el nombre d'habitants per oficina o sucursal. Mitjançant aquesta variable es tindrà informació relativa al grau de bancarització de la regió. L'anàlisi del gràfic 48 posa de manifest que en l'àmbit espanyol la bancarització ha anat disminuint, en el sentit que mentre que l'any 1998 el nombre d'habitants per oficina era de 1.029, l'any 2004 aquest valor ha augmentat a 1.074 habitants per oficina. La mateixa tendència, la trobam en l'àmbit de les Illes Balears, en què la ràtio s'ha situat el 2004 en els 843 habitants per oficina. Aquesta circumstància és deguda que l'increment de la població a les Balears (del 19,9% durant el període 1998-2004) ha superat, amb diferència, l'increment experimentat en el nombre total d'oficines bancàries (del ordre del 13,4% per al mateix període). Així i tot, el grau de servei ofert per les entitats bancà-

ries continua sent més alt a les Balears que a Espanya. (Vegeu el gràfic I-48.)

A escala autonòmica cal remarcar l'existència d'importants diferències en el grau de bancarització. Aspectes com el model de distribució de la població en el territori, les condicions competitives, el caràcter rural o urbà del territori o la mateixa configuració institucional del sector bancari són, entre d'altres, factors explicatius d'aquests diferents valors. D'acord amb les dades, les Illes Balears són, després de La Rioja i d'Aragó, una comunitat amb un alt grau relatiu de servei bancari. (Vegeu el gràfic I-49.)

Si bé és cert que una variable rellevant per avaluar el grau de bancarització és el nombre d'habitants per oficina, a mesura que la societat consideri adient operar fent ús de les noves tecnologies, com ara la banca en línia, el nombre d'oficines deixarà de ser una variable clau del grau de competitivitat. Les dades són prou eloqüents en aquest sentit: així, d'acord amb un estudi realitzat

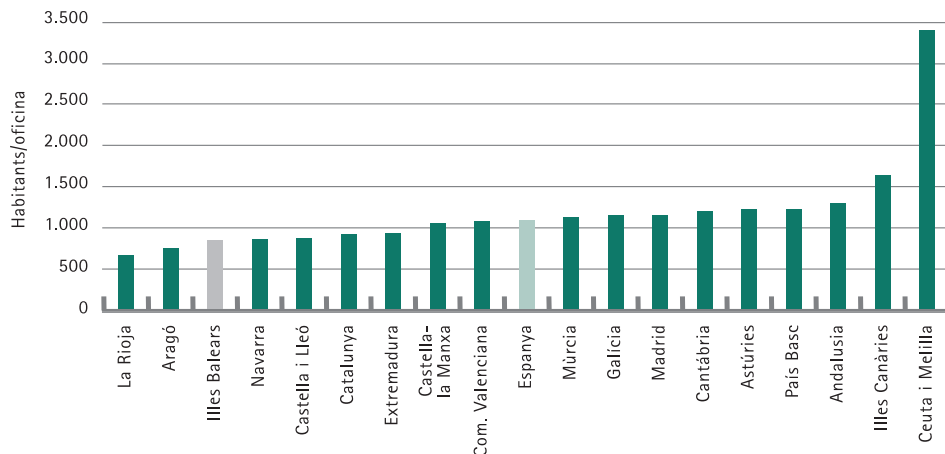
Gràfic I-48
Evolució del servei bancari a les Illes Balears i a Espanya (2004)

Font: Banc d'Espanya i elaboració pròpia.

Gràfic I-49

Servei bancari per comunitats autònomes (2004)

Font: Banc d'Espanya i elaboració pròpia.

per la consultora Datamonitor, més de quaranta-nou milions d'europes utilitzen aquest tipus de banca. A Espanya, el nombre de clients d'aquesta banca ja supera els quatre milions i les previsions apunten que el 2005 es pot arribar als 6,8 milions de clients. Davant aquesta realitat, les entitats de les Balears, així com les que operen en l'àmbit de l'Estat espanyol, fan importants esforços per incorporar totes aquestes novetats tecnològiques i per donar, així, facilitats als clients que ja hagin decidit operar a través d'aquests nous canals.

11.2.3. EL CRÈDIT DELS BANCs, DE LES CAIXES D'ESTALVIS I DE LES COOPERATIVES DE CRÈDIT A LES BALEARS

El crèdit total concedit pel sector financer de les Illes Balears va ser de 23.802 milions d'euros el 2004, un 18,95% més que l'any anterior. Aquesta xifra indica que el sector financer de les Illes canalitza

el 2,54% del crèdit concedit en el total d'Espanya. S'observa, d'aquesta manera, que l'impuls que ha adquirit el crèdit bancari els anys anteriors segueix sent una realitat i és resultat, en gran part, del nivells tan baixos del tipus d'interès existents en el conjunt de l'economia.

Una manera alternativa d'observar la importància que té la concessió de crèdits per a la societat de les Illes és analitzar el valor dels crèdits concedits per habitant, que a les Balears va ser de 24,92 milers d'euros per habitant l'any 2004, 3,8 milers d'euros més per habitant que l'any anterior. S'ha de destacar que l'import dels crèdits per habitant va ser clarament superior al registrat a l'Estat espanyol, en més de 3,29 milers d'euros per habitant; realitat que pot explicar el fet que les Illes es caracteritzin en els darrers exercicis econòmics per presentar una ràtio d'endeutament superior a la mitjana espanyola.

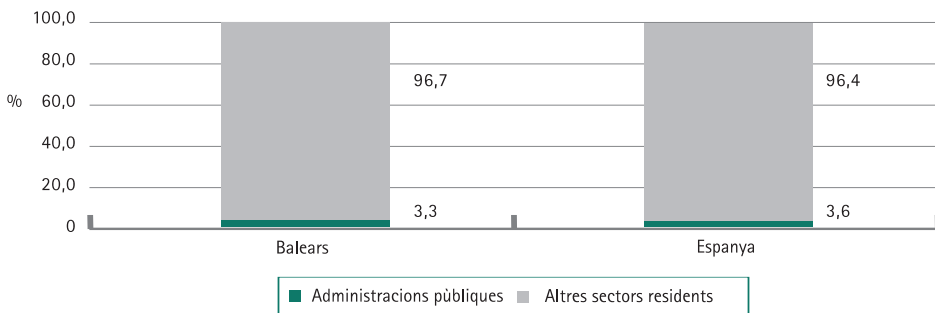
D'acord amb les dades del Banc d'Espanya, els principals receptors d'aquest volum de crèdit a les Balears varen ser les empreses i les famílies (en el 96,7%), mentre que les administracions públiques varen rebre una quantia més aviat petita d'aquest volum, almenys en termes relatius (del 3,3%). Aquests percentatges són molt similars als registrats a escala d'Espanya: el 96,4% i el 3,6%, respectivament. A més, el crèdit bancari en el sector privat va augmentar considerablement al llarg del 2004, en un 19,6% a les Balears i en un 18,2% en l'àmbit de l'Estat espanyol. Aquesta major demanda de crèdit bancari per part de les empreses i de les famílies continua impulsada per un clima econòmic força propici i per unes condicions de finançament favorables, amb uns tipus d'interès —tal com s'ha indicat anteriorment— molt reduïts. (Vegeu el gràfic I-50.)

Considerant el tipus d'entitat de dipòsit que concedeix el crèdit, cal remarcar que la concessió de crèdits per part de les caixes d'estalvis va augmentar més que la corresponent a la banca l'any 2004. D'aquesta manera, els crèdits concedits per les caixes de les Illes Balears varen pujar el 19,31%,

enfront del 18,89% dels bancs; en l'àmbit d'Espanya es va donar la mateixa circumstància i, així, l'increment dels crèdits concedits per les caixes va augmentar el 20,63% i els dels bancs, el 14,65%. De fet, el 2004 les caixes d'estalvis varen superar els bancs en el saldo de crèdits en el sector privat, en 309 milers d'euros a les Balears i en 12.712 milers d'euros a Espanya.

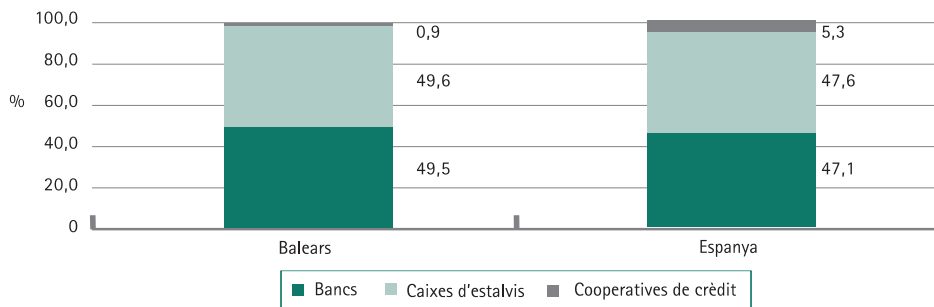
Una anàlisi comparativa palesa, a més, que les caixes d'estalvis i els bancs tenen una activitat creditícia major en l'àmbit de les Balears que a Espanya. Així, la quota del mercat de les caixes d'estalvis a les Illes, quant a la concessió de crèdits, va ser del 49,6%, enfront del 47,6% d'Espanya, la dels bancs va ser del 49,5% enfront del 47,1% d'Espanya; mentre que les cooperatives de crèdit a les Balears tenen un paper molt residual en la concessió de crèdits, ja que només varen canalitzar el 0,9% del total dels crèdits, circumstància diferent del que succeeix en l'àmbit d'Espanya, en què aquest tipus d'entitat va tenir una major importància comparativa, en concedir el 5,3% dels crèdits. (Vegeu el gràfic I-51.)

Gràfic I-50
Distribució del crèdit a les Illes Balears i a Espanya (2004)

Font: Banc d'Espanya i elaboració pròpia.

Gràfic I-51
Crèdits concedits per tipus d'entitat a les Illes Balears i a Espanya (2004)

Font: Banc d'Espanya i elaboració pròpia.

11.2.3.1. Els efectes de comerç impagats

L'Institut Nacional d'Estadística (INE) elabora mensualment l'estadística dels efectes de comerç impagats, per informar del nombre i de l'import dels efectes comercials que les entitats de crèdit tenen en cartera i que han rebut en la gestió dels cobraments de clients que ja han vençut durant aquest mes i dels que han resultat impagats. Cal remarcar que els efectes impagats tornats per l'entitat financera s'imputen al mes que es produeix el retorn, independentment de la data que es va presentar per al cobrament. (Vegeu el quadre I-132.)

D'acord amb aquesta informació, es conclou que a les Illes Balears el nombre d'efectes impagats en el conjunt de l'any 2004 va ser de 1.014,8 milers d'euros més que l'any anterior. Aquest augment va suposar que l'import se situés en 2.798.010,3 milers d'euros, un 12% més que el registrat un any abans. D'aquestes dades es desprèn que a les Illes durant el 2004 l'import mitjà de l'efecte de comerç impagat, per al conjunt de les entitats bancàries, va ser de 2.756,97 milers d'euros. Varen ser les caixes d'estalvis les entitats que varen negociar un import mitjà per efecte superior (2.891,9 milers d'euros), mentre que, al contrari, els bancs ho

QUADRE I-132. ESTADÍSTICA MENSUAL D'EFECTES DE COMERÇ TORNATS IMPAGATS A LES BALEARS (2004)

	Total		Bancs		Caixes d'estalvi		Cooperatives de crèdit	
	Nombre	Import	Nombre	Import	Nombre	Import	Nombre	Import
Gener	74.205	206.376,20	41.434	111.963,53	31.148	89.494,20	1.623	4.918,47
Febrer	66.065	202.577,51	40.078	119.054,81	24.678	79.755,99	1.309	3.766,72
Març	83.603	237.833,24	47.401	129.850,51	34.864	103.949,81	1.338	4.032,92

Continua

QUADRE I-132. ESTADÍSTICA MENSUAL D'EFECTES DE COMERÇ TORNATS IMPAGATS A LES BALEARS (2004)

	Total		Bancs		Caixes d'estalvi		Cooperatives de crèdit	
	Nombre	Import	Nombre	Import	Nombre	Import	Nombre	Import
Abril	79.784	219.855,58	46.687	126.617,17	31.551	89.044,25	1.546	4.194,17
Maig	91.114	242.660,92	53.742	139.710,65	35.852	97.943,24	1.520	5.007,02
Juny	93.782	247.842,82	55.761	141.649,71	36.474	100.849,26	1.547	5.343,85
Juliol	95.981	250.735,95	56.205	139.076,43	37.859	106.648,86	1.917	5.010,66
Agost	89.813	234.495,34	51.634	128.770,14	36.240	101.411,04	1.939	4.314,15
Setembre	88.402	260.944,03	51.369	145.106,59	35.183	111.163,92	1.850	4.673,53
Octubre	79.046	230.337,68	47.225	134.917,01	29.898	91.020,27	1.923	4.400,40
Novembre	84.500	240.684,91	50.670	143.645,59	32.380	92.808,91	1.450	4.230,30
Desembre	85.591	223.666,15	49.700	125.785,63	34.142	93.439,61	1.749	4.440,91
Total	1.011.886	2.798.010,32	591.906	1.586.147,76	400.269	1.157.529,37	19.711	54.333,09

* Imports: milers d'euros.
Font: INE i elaboració pròpia.

varen fer per un import mitjà inferior (2.679,7 milers d'euros).

Per tipus d'entitat, atès que l'activitat vinculada als efectes comercials es pròpia del negoci tradicional de finançament que duen a terme els bancs i les caixes d'estalvis, varen ser aquestes entitats les que varen negociar un major volum d'aquests efectes impagats; concretament, a les Balears el 58,3% en nombre i el 56,7% en import va ser tramitat per bancs, i el 39,4% i el 41,4%, respectivament, ho va ser per les caixes d'estalvis. Mentrestant, la importància relativa de les cooperatives de crèdit és bastant residual, com demostra el fet que durant el 2004 tan sols van gestionar l'1,9% del nombre total i de l'import total dels efectes de comerç impagats.

11.2.3.2. El mercat hipotecari

Al llarg del 2004 el nombre total d'hipoteques sobre finques es va incrementar el

63,2% respecte de l'any 2003, de manera que es va situar en 46.631 garanties hipotecàries. En termes monetaris, el capital prestat va ser de 6.075 milions d'euros, un 88,6% més que durant l'any anterior. D'aquesta manera, per al conjunt de l'any, la quantia mitjana hipotecada a les Illes Balears va ser superior als 130.000 euros, quasi nou mil euros més que la mitjana espanyola. (Vegeu el quadre I-133.)

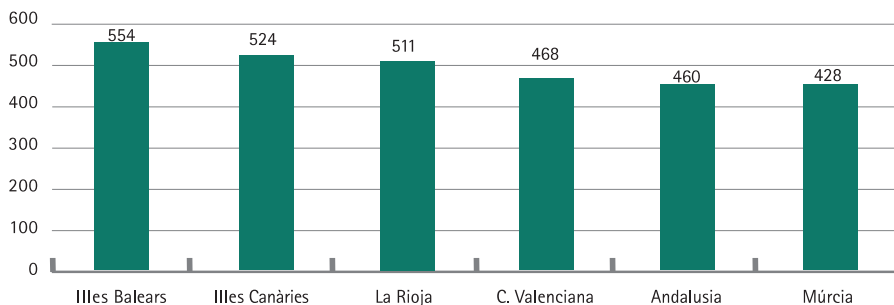
Si tenim en compte les dades del mes de desembre del 2004, és interessant assenyalar que les Balears són la comunitat autònoma en què el nombre d'hipoteques constituïdes per cada cent mil habitants és la més alta (554), seguida de l'altra comunitat insular, les Canàries (524). A més, ambdues comunitats són també les que tenen un major capital deixat en concepte d'hipoteca per cada cent mil habitants (a les Balears, 737 euros, i a les Canàries, 608 euros). (Vegeu els gràfics I-52 i I-53.)

QUADRE I-133. CONSTITUCIÓ DE GARANTIES HIPOTECÀRIES SOBRE BÉNS IMMOBLES (2003-2004)

	2003		2004		Variació 04/03	
	Nombre	Import	Nombre	Import	Nombre	Import
Sobre finques urbanes	27.214	3.046,85	43.818	5.524,23	61,01	81,31
Sobre finques rústiques	1.356	173,59	2.813	550,88	107,45	217,34
Concedides per bancs	12.035	1.391,50	19.395	2.644,84	61,15	90,07
sobre finques urbanes	11.535	1.331,00	18.290	2.420,98	58,56	81,89
sobre finques rústiques	500	60,50	1.105	223,86	121,00	270,01
Concedides per caixes	15.681	1.731,52	20.345	2.475,03	29,74	42,94
sobre finques urbanes	14.895	1.629,33	19.127	2.237,67	28,41	37,34
sobre finques rústiques	786	102,19	1.218	237,37	54,96	132,28
Concedides per altres entitats, o no consta	854	97,42	6.891	955,26	706,91	880,53
sobre finques urbanes	784	86,52	6.401	865,58	716,45	900,41
sobre finques rústiques	70	10,90	490	89,68	600,00	722,76
Total d'hipoteques	28.570	3.220,44	46.631	6.075,11	63,22	88,64

* Nombre en milions d'euros.
Font: INE i elaboració pròpia.

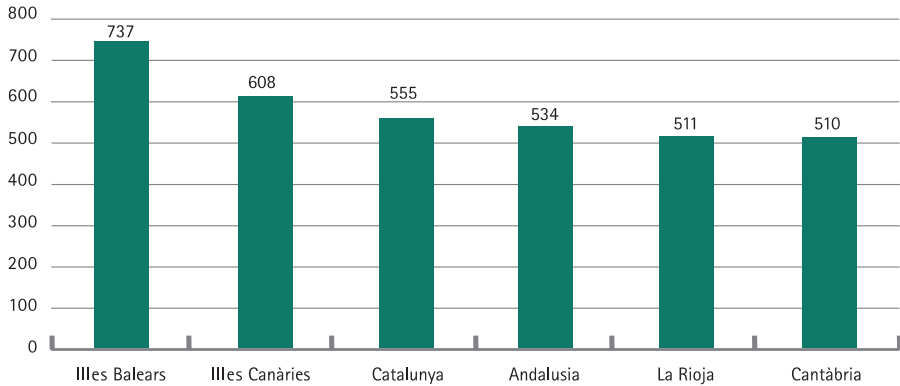
Gràfic I-52
Comunitats autònomes amb un major nombre d'hipoteques constituïdes sobre finques per cada 100.000 habitants*

* Aquestes xifres han estat calculades a partir de les xifres oficials del darrer cens de població i habitatge de 2001. Només consideren la població amb edats compreses entre els 18 i els 85 anys.
Font: INE i elaboració pròpia (dades referides al mes de desembre).

Gràfic I-53

Comunitats autònomes amb un major import d'hipoteques constituïdes sobre finques per cada 100.000 habitants*

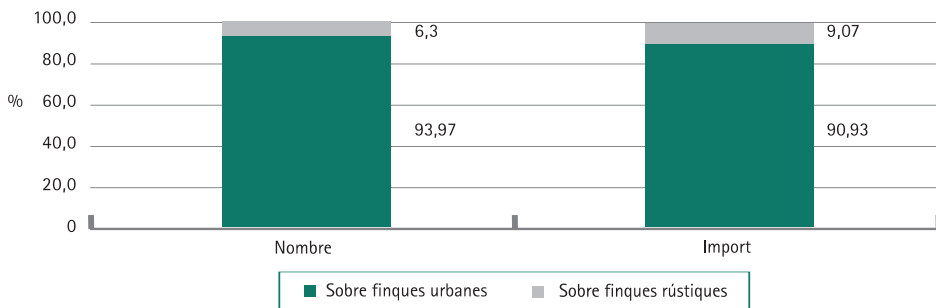
* Aquestes xifres han estat calculades a partir de les xifres oficials del darrer cens de població i habitatge de 2001. Només consideren la població amb edats compreses entre els 18 i els 85 anys.
Font: INE i elaboració pròpia (dades referides al mes de desembre).

La major part del nombre i de l'import de les hipoteques constituïdes a les Balears va ser sobre finques urbanes, el 94,0% i el 90,9%, respectivament, mentre que la importància de les hipoteques sobre finques rústiques va ser molt inferior (el 6,0% en nombre i el 9,1% en import). Ara bé,

s'ha de destacar que l'increment, en termes percentuals, de l'import de les hipoteques sobre finques rústiques del 2004 respecte de l'any anterior ha estat molt superior que el registrat sobre finques urbanes, de l'ordre del 217,3% i del 81,3%, respectivament. (Vegeu el gràfic I-54 i el quadre I-133.)

Gràfic I-54

Destinació de les hipoteques a les Illes Balears (2004)

Font: Banc d'Espanya i elaboració pròpia.

El fet que la major part —i amb molta diferència— de les garanties hipotecàries constituïdes a les Balears s'adreci a finques urbanes s'explica fonamentalment per la dinàmica tan expansiva del mercat immobiliari. Efectivament, en els darrers anys factors de caire demogràfic, econòmic, monetari i financer, entre d'altres, han impulsat la demanda d'habitatges. Aquesta situació ha anat acompanyada d'una intensa dinàmica dels preus de l'habitatge, amb taxes superiors al 10% en termes reals aquests darrers anys. Atès que l'increment dels preus ha estat molt superior a l'evolució dels ingressos familiars, això ha conduït a la necessitat d'un endeutament creixent per part de les llars de les Balears per tal d'accedir a aquest bé, reconegut a la mateixa Constitució espanyola del 1978 com un dret fonamental. D'acord amb les dades del Banc d'Espanya relatives al crèdit per finalitats, el 2004 el saldo viu de crèdit de les llars per adquirir i per rehabilitar habitatges superava el 45% del PIB. Aquest percentatge era gairebé cinc punts superior al del final del 2003 i molt superior a l'1,3% registrat durant l'any 1990. Malgrat tot, la proporció de crèdits de cobrament dubtós s'ha situat en unes cotes mínimes, concretament en el 0,33% del total.

Aquesta elevada capacitat de finançament i d'endeutament de les famílies espanyoles i de les Balears és impulsada, en primer lloc, pel fet que el tipus d'interès dels préstecs per adquirir un habitatge per al conjunt d'entitats de crèdit en els mercats financers, segons les dades del Banc d'Espanya, va seguir la tendència descendent que l'ha caracteritzat des del 1995. Efectivament, al llarg del 2004, la competència entre entitats ha provocat que el diferencial entre els tipus d'interès dels crèdits per a l'habitatge i el tipus de referència del Banc Central

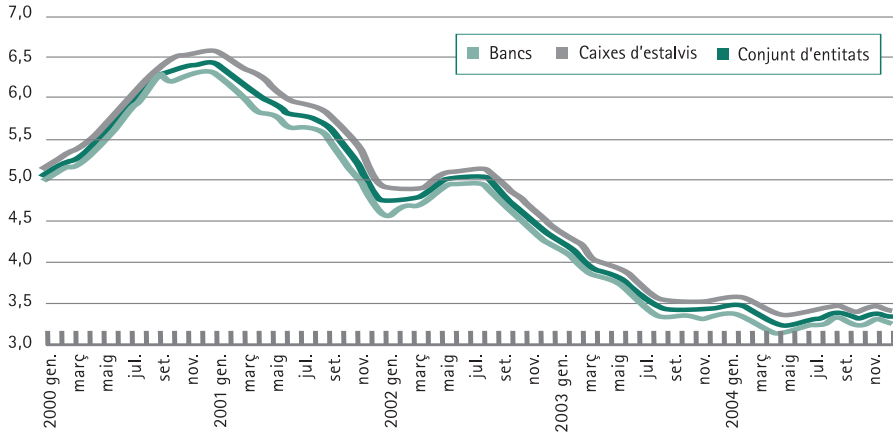
Europeu (BCE) es reduïssin quasi en 180 punts bàsics, de manera que el cost del crèdit va ser del 3,0% com a mitjana anual, quatre dècimes menys que la inflació en el mateix període. No és gens estrany, doncs, que durant el 2004 continuàs l'increment del volum de crèdits concedits a les llars dirigits a adquirir i rehabilitar d'habitatges, en un 21,1%. (Vegeu el gràfic I-55.)

Cal remarcar, així mateix, que l'elevada capacitat de finançament de les famílies espanyoles és conseqüència no tan sols dels baixos tipus d'interès actuals, sinó també de l'important allargament dels terminis d'amortització que s'ha produït en el finançament de l'habitatge, la qual cosa ha permès reduir les quotes hipotecàries mensuals. D'acord amb les darreres dades que ha aportat l'Associació Hipotecària Espanyola, la durada dels nous crèdits hipotecaris s'ha situat, com a mitjana, gairebé en els vint-i-cinc anys, enfront dels dotze anys que eren l'habitual fa quinze anys. (Vegeu el quadre I-134.)

Segons el tipus d'entitat que concedeix les garanties, a les Illes Balears són les caixes d'estalvis i els bancs les entitats que exerceixen un paper més rellevant, ja que ambdues entitats en concedeixen més del 87% del nombre i més del 82% de l'import; si bé són les cooperatives de crèdit i altres institucions les entitats que han incrementat més el nombre i l'import de les hipoteques constituïdes respecte de l'exercici anterior. (Vegeu el quadre I-133.)

L'estructura del nombre i de l'import de les hipoteques concedides per cada tipus d'entitat bancària es bastant semblant a la ja comentada: la gran majoria se subscriu sobre finques urbanes, enfront de les rústiques. (Vegeu el gràfic I-56.)

Gràfic I-55
Evolució del tipus d'interés hipotecari (2000-2004)

Font: INE i elaboració pròpia.

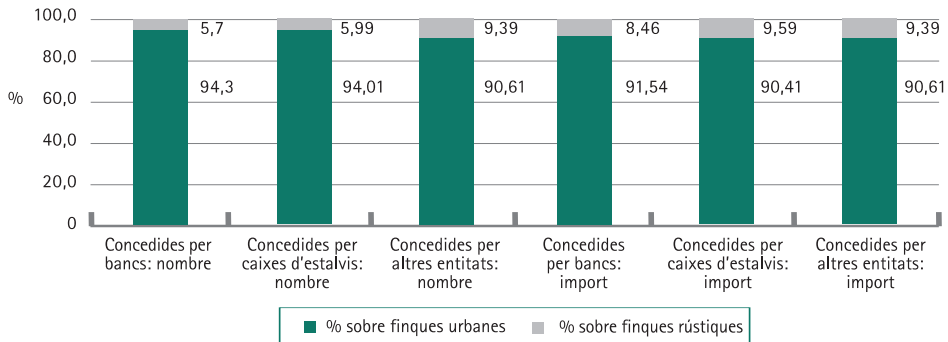
QUADRE I-134. EVOLUCIÓ DE LES CONDICIONS DEL CRÈDIT HIPOTECARI

Variables	1990	1995	2004
Termini mitjà (anys)	12	17	25
LTV (<i>Loan to value</i>) (%)*	58	65	80
Tipus d'interès (%)	17,00	11,10	3,40

* Percentatge de préstecs concedits respecte del valor de la taxació de l'immoble.

Font: Associació Hipotecària Espanyola (AHE).

Gràfic I-56
Estructura de les hipoteques per tipus d'entitat (2004)

Font: INE i elaboració pròpia.

11.2.4. ELS DIPÒSITS EN ELS BANCS, EN LES CAIXES D'ESTALVIS I EN LES COOPERATIVES DE CRÈDIT A LES BALEARS

Els dipòsits en els bancs, en les caixes d'estalvis i en les cooperatives de crèdit que operen a l'arxipèlag balear varen ser, per al conjunt del 2004, de 14.249 milions d'euros, un 13,3% superior al registrat l'any anterior. Així, el volum de dipòsits captat per aquestes entitats representa l'1,86% del total de dipòsits del sistema bancari espanyol.

L'import del dipòsits per càpita també es va incrementar, en passar a ser de 14,91 milers d'euros l'any 2004, xifra que va representar un augment d'1,64 milers d'euros per càpita respecte de l'any 2003. Resulta d'interès subratllar que la intensa innovació financera, juntament amb la reducció en la taxa d'estalvis que s'ha experimentat durant els anys passats, ha propiciat que aquesta variable resultàs considerablement inferior a la corresponent al crèdit expressat en termes per càpita, que, tal com s'ha indicat anterior-

ment, se situa en el nivell dels 24,92 milers d'euros per habitant l'any 2004.

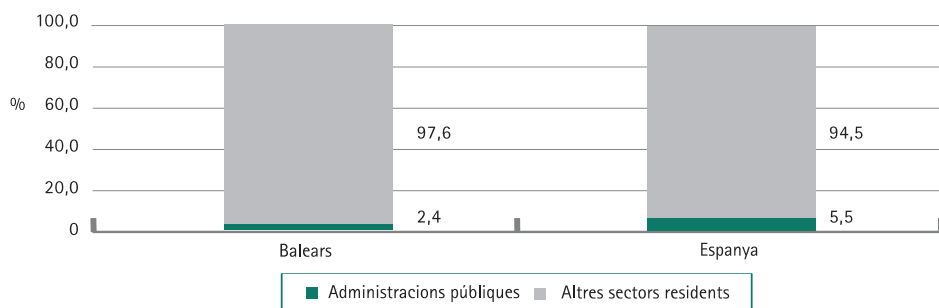
Si es té en compte el tipus de dipositant, cal assenyalar que el sector privat va realitzar el 97,6% dels dipòsits totals, mentre que el sector públic tan sols va aportar-ne el 2,4%. A Espanya, l'aportació del sector públic va ser un poc superior (del 5,5%). (Vegeu el gràfic I-57.)

El Banc d'Espanya, a més, dins els dipòsits en altres sectors residents distingeix entre dipòsits a la vista, d'estalvi i a termini. La diferència fonamental és en la rendibilitat i en la liquiditat. El dipòsit més líquid és el dipòsit a la vista i el més rendible, el dipòsit a termini.

La major part dels dipòsits constituïts al llarg del 2004, tal com és habitual en els darrers exercicis econòmics, va ser a termini, amb un pes del 49,8% i del 51,7% per a les Balears i per a Espanya, respectivament. La resta de dipòsits es varen repartir quasi a parts iguals entre les altres dues categories, si bé es detecta un lleu-

Gràfic I-57

Procedència dels dipòsits a les Illes Balears i a Espanya (2004)

Font: Banc d'Espanya i elaboració pròpia.

ger avantatge per als dipòsits a la vista, tant a la nostra regió (25,5%) com al conjunt nacional (26,4%).

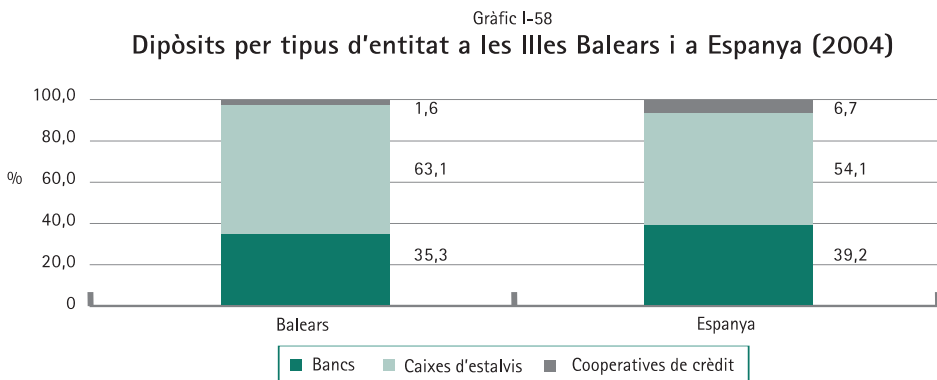
Amb relació a la distribució dels dipòsits entre les diferents entitats, a les Balears les caixes d'estalvis es destaquen per acaparar un percentatge més alt de recursos (63,1%), mentre que els bancs concentren el 35,3% del total dels dipòsits i el restant 1,6% és en mans de les cooperatives de crèdit. En l'àmbit de l'Estat espanyol, el major protagonisme el mantenen també les caixes d'estalvis, si bé en un percentatge inferior, del 54,1%. (Vegeu el gràfic I-58.)

11.2.5. EL FLUX FINANCER DE LES BALEARS

Una de les principals funcions que tenen atribuïdes les entitats financeres és canalitzar els recursos financers des de l'estalvi cap a la inversió. Aquesta funció se sol materialitzar mitjançant la creació de dipòsits i la concessió de crèdits; en altres paraules: en l'activitat creditícia, les enti-

tats financeres tenen a l'abast els recursos financers procedents dels dipòsits dels seus clients. Quan en una determinada unitat territorial els recursos obtinguts mitjançant aquests passius és inferior (o supera) el finançament concedit, es produeix una entrada (o sortida) de fons excedentaris cap a l'explotació d'oportunitats dins el territori i/o les línies de negoci. Per determinar el signe i la magnitud d'aquesta necessitat (o capacitat) de finançament es calcula la ràtio crèdits/dipòsits. Quan aquesta ràtio presenta valors superiors (o inferiors) a la unitat, l'estalvi captat mitjançant els dipòsits és inferior (o superior) al volum del crèdit concedit per les entitats bancàries que operen en aquest territori.

L'anàlisi d'aquesta ràtio en el cas de les Illes Balears fa palès que aquesta comunitat, de la mateixa manera que els darrers anys, té una posició clarament deutora, en el sentit que el 31 de desembre del 2004 els crèdits varen superar els dipòsits en 9.552 milions d'euros. Una anàlisi per comunitats autònomes mostra

Font: Banc d'Espanya i elaboració pròpia.

que aquesta és una realitat comuna en la majoria de regions espanyoles i només dues comunitats (Castella i Lleó i Navarra) en són l'excepció. Aquesta situació és conseqüència, d'una banda, del fet que, una vegada superada la recessió de l'any 1993, les unitats productives i de consum situades a les diferents comunitats autònomes varen incrementar de manera notable l'accés al crèdit, atesa la baixada dels tipus d'interès, mentre que, d'altra banda, els recursos captats en forma de dipòsit varen ser insuficients per cobrir aquesta necessitat de finançament. En aquest context, les entitats financeres han fet ús d'altres fonts alternatives (negociació de valors de renda fixa i variable i/o utilització dels fluxos d'altres comunitats autònomes). Cal subratllar que l'arxipèlag balear és, després de les Canàries, la comunitat

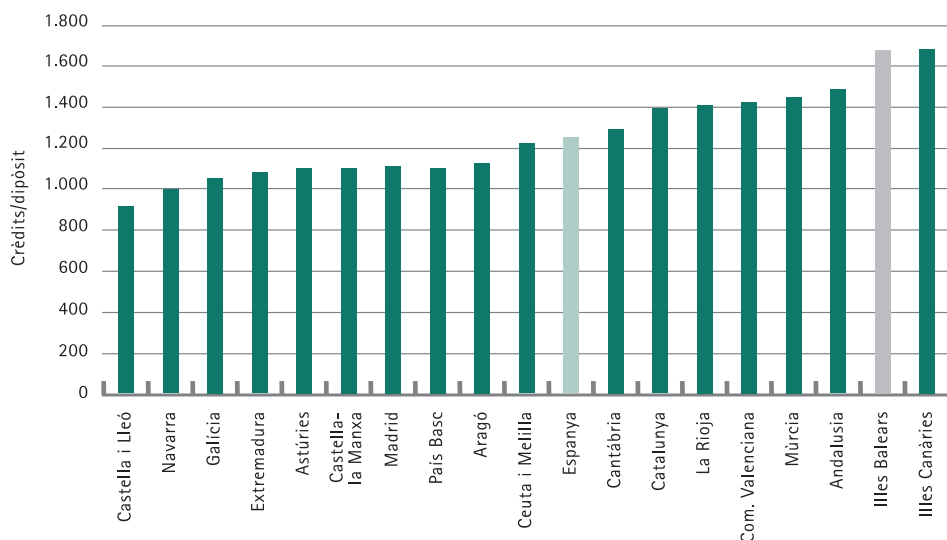
autònoma que presenta un major volum de crèdits en relació amb els dipòsits. (Vegeu el gràfic I-59).

11.2.6. LA PRODUCTIVITAT DE LES ENTITATS BANCÀRIES

L'anàlisi de les entitats de dipòsit no seria completa si no se n'estudià la productivitat. El grau de servei al client, juntament amb el nivell d'activitat econòmica i bancària —aspectes analitzats anteriorment—, determinen la dimensió mitjana del negoci captat per cada sucursal i, per tant, la productivitat dels factors emprats.

El 2004 les oficines bancàries que operen a les Illes Balears es varen caracteritzar per presentar un grau de productivitat inferior que en l'àmbit nacional, amb

Gràfic I-59
Relació crèdit/dipòsit per comunitats autònomes (2004)

Font: Banc d'Espanya i elaboració pròpia.

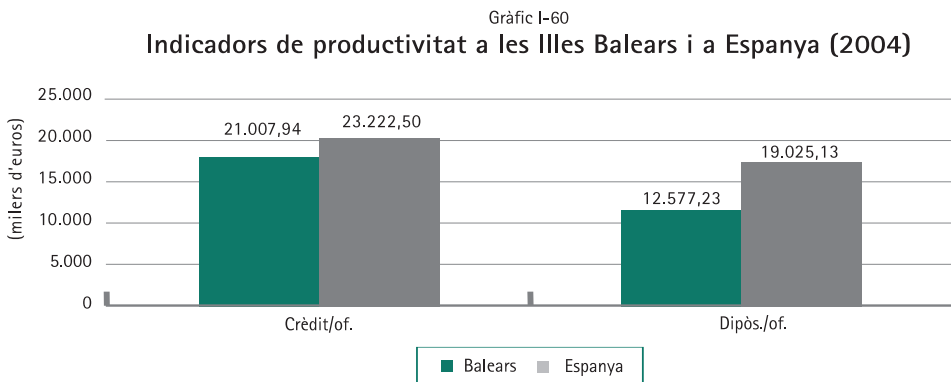

relació tant a la concessió de crèdits com a la captació de dipòsits. Així, durant l'exercici esmentat, com a terme mitjà, l'oficina de les Balears concedia un import de 2.214,56 milers d'euros en concepte de crèdits, inferior al que oferia una oficina que actuès en l'àmbit de l'Estat espanyol. Ara bé, quan l'anàlisi es fa amb relació al volum de dipòsits aconseguits per oficina, l'oficina a escala nacional mostra un grau de productivitat encara molt superior. Concretament, el nombre de dipòsits que va rebre una oficina a escala nacional va ser, com a mitjana, de 6.447,9 milers d'euros més que una oficina operativa a les Illes. D'altra banda, si es fa una anàlisi comparativa de les dades registrades durant l'any anterior, podem afirmar que el grau de productivitat de l'oficina bancària ha millorat a les Balears; així, les oficines ubicades a l'arxipèlag balear han aconseguit concedir 2.914,8 milers d'euros més en concepte de crèdits l'any 2004 respecte del 2003, i el volum de dipòsits per oficina ha augmentat en 1.205,6 milers d'euros durant aquest període de temps. (Vegeu el gràfic I-60.)

11.3.

LA SOCIETAT DE GARANTIA RECÍPROCA ISBA

Una peça clau dins el sistema financer balear, per la repercussió econòmica i social que té, és la Societat de Garantia Recíproca ISBA, inscrita en el Registre Especial del Ministeri d'Economia i Hisenda el 16 de novembre del 1979 i que es va constituir el 18 de juliol del 1979. Des d'aquella data, aquesta societat de caire financer ha contribuït al desenvolupament de l'economia balear mitjançant la concessió d'aval que permeten a les petites i mitjanes empreses accedir al finançament en les millors condicions de mercat. S'ha de tenir en compte que l'objecte social d'ISBA és, precisament, prestar garanties personals, per aval o per qualsevol altre mitjà admès en dret diferent de l'assegurança de caució, a favor del seus socis, per a les operacions que aquests realitzin dins el gir o el tràfic de les empreses de què siguin titulars i el domicili social de les quals sigui a la comunitat autòno-

Font: Banc d'Espanya i elaboració pròpia.

ma de les Illes Balears. A més, pot prestar serveis d'assistència i d'assessorament financer al socis.

El nombre de socis que conformaven ISBA el 2004 va ser de 4.756, dos-cents vint socis més que els registrats el 2003; aquests socis es varen concentrar majoritàriament en dos sectors: el comerç (31,12%) i la indústria (19,66%) i majoritàriament en dues poblacions: Palma (39%) i Inca (20,54%).

El capital subscrit pels socis va ser l'any 2004 de 6.967 milers d'euros, un 0,11% superior al registrat durant l'any anterior, encara que no va arribar al nivell del 2002 (que va ser de 7.230). El 64,99% d'aquest capital va estat subscrit pels socis participants i el 35,01%, pels protectors. Una anàlisi més detallada permet destacar la implicació de la comunitat de les Illes Balears i de la Caixa d'Estalvis «Sa Nostra», ja que ambdues institucions havien subscrit en data 31 de desembre del 2004 la quantia de 1.442,03 milers d'euros i de 600,970 milers d'euros, respectivament, quasi el 84% del total del capital subscrit pels socis protectors. Ara bé, mentre que la comunitat autònoma de les Illes Balears tenia desemborsat tot el capital subscrit, en el cas de «Sa Nostra» s'havien desemborsat tan sols 195,328 milers d'euros en la data esmentada.

El risc viu per aval concedit va ser de 83.335 milers d'euros, un 6,7% més que durant l'any 2003. Aquest risc viu per avals en vigor es va concentrar principalment, com succeeix els darrers anys, en empreses petites, de dos a quatre treballadors, en el 25,1%, i majoritàriament en empreses que dediquen l'activitat als sectors de la construcció (19,1%) i del comerç (17,1%). L'anàlisi de la distribució geogràfica del risc posa de manifest que es va concentrar de manera destacada en dues poblacions: Palma (42,75%) i Inca (20,68%).

Durant l'exercici 2004, 235 empreses es varen beneficiar de l'aval d'ISBA, de manera que es va contribuir a mantenir 4.357 llocs de feina. Malgrat que aquestes xifres són una mica inferiors a les registrades durant l'any anterior, cal remarcar que ISBA va donar un suport especial a la creació de noves empreses: en efecte, durant l'any 2004, amb la implicació d'ISBA es varen crear 81 noves empreses, amb la qual cosa es va fomentar la creació de 208 nous llocs de feina, xifres que superen les dels darrers exercicis. Així mateix, convé destacar que durant el 2004, dels 39.940,28 milers d'euros sol·licitats a ISBA, se'n va concedir el 72,4% i se'n varen formalitzar el 72,2%. (Vegeu el quadre I-135.)

QUADRE I-135. DADES DE L'IMPACTE ECONÒMIC I SOCIAL D'ISBA

	2002	2003	2004
Nombre d'empreses beneficiades per l'aval d'ISBA	238	244	235
Llocs de feina mantinguts per aquestes empreses	3.186	4.408	4.357
Suport a la creació de noves empreses	72	65	81
Contribució a la creació de nous llocs de feina	190	139	208

Font: Informe anual d'ISBA (2004).

Amb relació a les condicions financeres, el tipus mitjà d'interès per al soci (inclòs el cost mitjà de l'aval d'ISBA) ha mantingut la tendència descendent dels darrers exercicis i el 2004 es va situar en el 4,57% enfront del 4,87% de l'any 2003. El termini mitjà es va reduir en tres mesos i va passar a ser de 72 mesos, mentre que la quantia mitjana es va incrementar en 5.739 euros, de manera que se situa en els 88.366 euros. Resumidament, al llarg del 2004 s'han millorat, en general, les condicions preferents a què han tingut accés les empreses.

11.4.

LA BORSA

La visió de la realitat del sistema financer de les Illes no seria completa si no es fes referència al comportament borsari al llarg del 2004. En efecte, encara que la via tradicional utilitzada per les empreses de les Illes Balears a l'hora de rebre finançament siguin les entitats bancàries, fet que s'explica bàsicament per la petita dimensió de les empreses ubicades a l'arxipèlag (més del 88% de les empreses amb assalariats de les Balears tenen menys de deu treballadors), també hi ha empreses molt vinculades al territori insular que operen dins el mercat borsari.

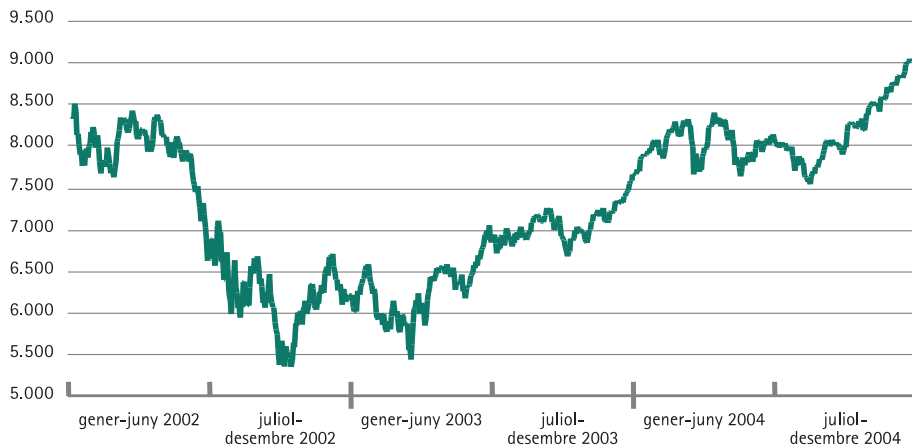
Les principals places borsàries nacionals i internacionals han mantingut, en el conjunt del 2004, la tendència alcista que les caracteritzava des del mes de març del 2003. Encara que al llarg del 2004 es varen succeir notícies adverses per als mercats —com l'encariment del preu del

petroli o les informacions relatives a tensions geopolítiques—, els mercats borsaris varen aconseguir tancar l'any amb resultats favorables. Aquesta tendència es va veure impulsada per diferents factors, entre els quals s'ha de fer esment a la bona evolució dels resultats empresarials, a l'evolució dels tipus d'interès o a les moderades rendibilitats que ofereix el mercat de renda fixa a llarg termini.

En el cas concret del mercat de renda variable espanyol, els resultats, al igual dels obtinguts durant l'any anterior, varen ser força positius. Així, l'índex Íbex-35 va superar brillantment un exercici amb una volatilitat considerable i es va situar el mes de desembre en una zona de màxims anuals, amb una quota de 9.000 punts, de manera que es recuperaven les cotes de mitjan 2001, i acumulava unes plusvàlues de l'ordre del 17,4% en relació amb el tancament del 2003. Així, aquest índex se situava entre els més revalorats dins el context de les borses de l'euro, per sobre dels anotats per l'índex EuroStoxx-50, representatiu de les societats més grans de la zona de l'euro, que ostentava plusvàlues del 7% en relació amb el final de l'any 2003. (Vegeu el gràfic I-61.)

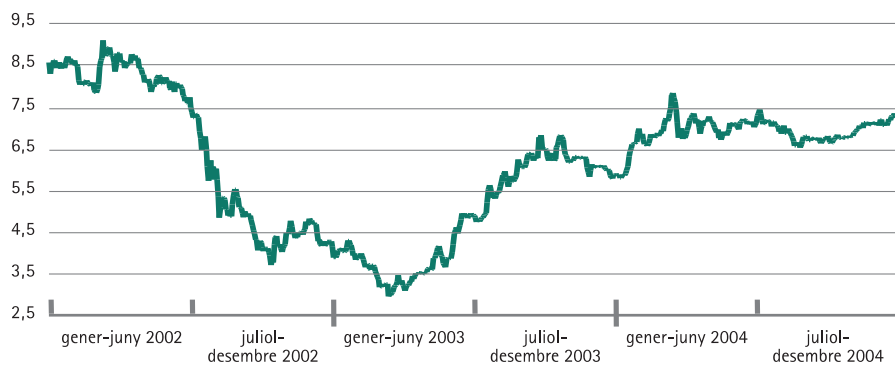
Pel que fa als valors de les empreses de les Illes Balears que cotitzen en el mercat borsari, varen mantenir la tendència ascendent iniciada l'any 2003. Cal destacar-ne especialment Sol Melià, per l'acceleració en la tendència alcista, que li va permetre tancar l'exercici 2004 amb una revaloració del 27,8%, quasi el doble de la de l'Íbex-35. D'altra banda, el Banc de Crèdit Balear va registrar una revalorització del 7,6%. (Vegeu els gràfics I-62 i I-63.)

Gràfic I-61
Evolució de l'Íbex 35 (2002-2004)

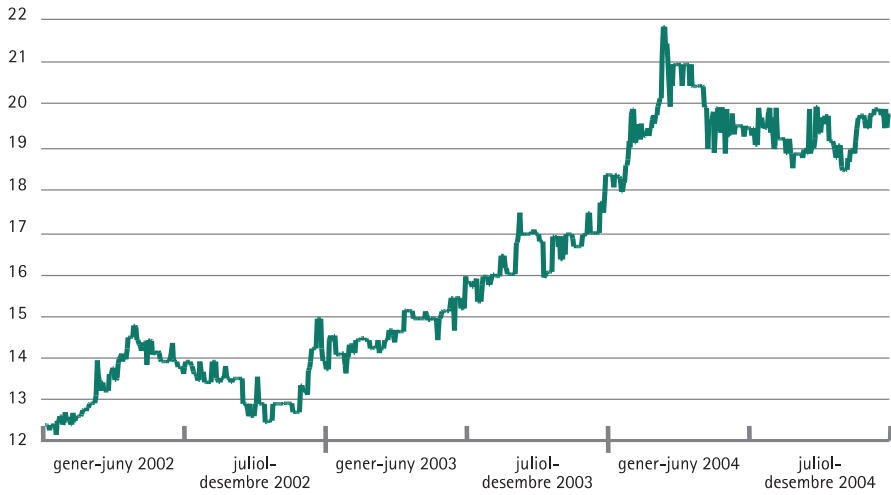
Font: Banc d'Espanya i elaboració pròpia.

Gràfic I-62
Cotització en borsa de les principals empreses de les Illes Balears (2002-2004) Sol Melià (2002-2004)

Font: Banc d'Espanya i elaboració pròpia.

Gràfic I-63
Cotització en borsa de les principals empreses de les Illes Balears
(2002-2004) Crèdit Balear (2002-2004)

Font: Banc d'Espanya i elaboració pròpia.